

Viite  
HE 205/2024 vp

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta  
[StV@eduskunta.fi](mailto:StV@eduskunta.fi)

Yhteyshenkilö  
Camilla Hägglund-Palmqvist

Asia

## **Lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi yhteiskunnan kriittisen infrastruktuurin suojaamisesta ja häiriönsietokyvyn parantamisesta ja eräksi muiksi laeiksi, HE 205/2024 vp**

### **Taustaa**

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta pyysi 14.2.2025 kirjallisen lausunnon hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi yhteiskunnan kriittisen infrastruktuurin suojaamisesta ja häiriönsietokyvyn parantamisesta ja eräksi muiksi laeiksi. Lausunto tulee lähettää hallintovaliokunnalle viimeistään 24.2.2025.

Esityksellä implementoidaan kriittisten toimijoiden häiriönsietokyvystä ja direktiivin 2008/114/EY kumoamisesta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2022/2557, jäljempänä CER-direktiivi (Critical Entities Resilience Directive). Lisäksi siinä ehdotetaan, että ulkomaanliikenteessä toimivat satamaoperaattorit veloitettaisiin varmistamaan tiettyjen henkilöstöryhmien riippumattomuus ja luotettavuus turvallisuusselvitysten avulla.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki yhteiskunnan kriittisen infrastruktuurin suojaamisesta ja häiriönsietokyvyn parantamisesta. Samalla ehdotetaan muutoksia moniin muihin lakeihin, kuten turvallisuusselvityslakiin, rikosrekisterilakiin, rikosrekisteritietojen säilyttämisestä ja luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä annettuun lakiin, eräiden alusten ja niitä palvelevien satamien turvatoimista ja turvatoimien valvonnasta annettuun lakiin, Euroopan unionin ja Yhdistyneen kuningaskunnan välisen kauppaj ja yhteistyösopimuksen rikoksen johdosta tapahtuvaa luovuttamista ja rikosrekisteritietojen vaihtamista koskevien määräysten soveltamisesta annettuun lakiin sekä sakon täytäntöönpanosta annettuun lakiin.

CER-direktiivin tavoitteena on vahvistaa keskeisten ja keskinäisriippuvaisten palveluiden häiriönsietokykyä sekä turvata yhteiskunnan taloudelliset toiminnot. Ehdotuksen mukaan direktiivi pantaisiin täytäntöön säätämällä yleislaki, jossa säädettäisiin kriittistä

infrastruktuuria koskevasta kansallisesta strategiasta, kokonaisvaltaisesta riskiarvioinnista sekä työn ohjauksesta ja yhteensovittamisesta. Laissa ehdotetaan myös yhtenäistä kehystä kriittisten toimijoiden tunnistamiseksi ja niiden häiriönsietokyvyn vahvistamiseksi erilaisia uhkia vastaan.

Esityksessä ehdotetaan myös, että ulkomaanliikenteen satamanpitäjät veloitettaisiin varmistamaan tiettyjen työntekijöiden nuhteettomuus ja luotettavuus henkilöturvallisuusselvityksellä.

CER-direktiivi tuo uusia tehtäviä yhteensovittavalle ministeriölle, sektoriministeriöille ja asianomaisille viranomaisille. Tehtäviin kuuluu vastuu kriittisten toimijoiden tunnistamisesta ja valvonnasta. Kriittisten toimijoiden keskeisiä velvollisuuksia ovat riskiarviointi, häiriönsietokykyä koskevien suunnitelmien laatiminen, valmiuden varmistaminen sekä poikkeamien käsitteleminen.

Esityksellä parannetaan valtion näkymää yhteiskunnan toimintakyvyn kannalta kriittisten toimijoiden varautumiseen.

### **Toimivallan jakautuminen**

Maakunnalla on lainsäädäntövalta maakunnan hallitusta ja sen alaisia viranomaisia koskevissa asioissa Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 18 §:n 1 kohdan mukaan sekä kuntien hallintoa ja kuntien viranhaltijoita koskevissa asioissa itsehallintolain 18 §:n 4 kohdan mukaan. Lisäksi maakunnalla on lainsäädäntövalta koskien joitain oikeudenaloja, jotka ovat keskeisiä yhteiskunnan kriittisen infrastruktuurin kannalta, kuten terveyden- ja sairaanhoito, sähkö-, vesi-, elintarvike- ja polttoainehuolto, kemikaalit sekä liikenne, tiet ja Ahvenmaan paikallinen meriliikenne (itsehallintolain 18 §:n 12, 21 ja 22 kohdat). Tämän lisäksi myös tietosuoja ja henkilötietojen käsittely kuuluvat maakunnan toimivaltaan niillä aloilla, joilla maakunnalla on lainsäädäntövaltaa.

Valtakunnalla on itsehallintolain 27 §:n 3, 8, 13, 14, 19 ja 40 kohtien mukaan lainsäädäntövalta asioissa, jotka koskevat valtion viranomaisten järjestysmuotoa ja toimintaa, yhtiöitä ja muita yksityisoikeudellisia yhteisöjä, kauppamerenkulkua, ilmailua, standardisointia ja teletoimintaa.

Maakunta ei voi määrätä tehtäviä valtakunnan viranomaisille eikä valtakunta voi määrätä tehtäviä itsehallintoviranomaisille.

### **Maakunnan hallituksen lausunto**

Kun maakunnan hallitus työskenteli kyberturvallisuusedirektiivin (NIS 2-direktiivi) implementoimiseksi selvisi, että myös CER-direktiivi vaatii lainsäädännöllisiä toimenpiteitä Ahvenanmaan lainsäädäntövaltaan kuuluvilla oikeudenaloilla. Direktiivit liittyvät toisiinsa siten, että CER-direktiivi koskee kaikkien yhteiskunnalle välttämättömien toimintojen jatkuvuussuunnitelmia, kun taas NIS2-direktiivi koskee sellaisia IT-ympäristöjä, joista nämä toiminnot ovat riippuvaisia. Osa esitysluonnokseen sisältyvästä lainsäädännöstä kuuluu

valtakunnan lainsäädäntövaltaan, eli siltä osin valtakunnan lainsäädäntöä sovelletaan myös Ahvenanmaalla. Muut osat esitysluonnokseen sisältyvästä lainsäädännöstä kuuluvat maakunnan hallituksen arvion mukaan kuitenkin maakunnan lainsäädäntövaltaan.

Maakunnan hallitus antoi Ahvenanmaan maakuntapäiville 19.12.2024 lakiehdotuksen numero 13 2024/2025, joka on ehdotus kyberturvallisuutta ja kriisinsietokykyä koskevaksi maakuntalaiksi (Landskapslag om cybersäkerhet och motståndskraft). Valtakunnan ja maakunnan välinen toimivallan jako näiden direktiivien osalta selvitetään sen lainsäädäntövalvonnan yhteydessä, joka suoritetaan maakuntalakien osalta sen jälkeen, kun Ahvenanmaan maakuntapäivät ovat ne hyväksyneet.

Lakiehdotuksessa ehdotetaan, että NIS 2-direktiivi ja CER-direktiivi pantaisiin Ahvenanmaalla täytäntöön yhteisellä yleislailla. Näin voidaan hyödyntää direktiivien toisiinsa limitteiden soveltamisalojen tarjoamia synergiaetuja.

Lakiehdotuksessa todetaan, että direktiivien pääasiallinen tarkoitus on yleisen varautumisen vahvistaminen säätämällä sekä julkiselle hallinnolle että yksityisille toiminnanharjoittajille turvatoimia koskevia vaatimuksia, joilla parannetaan kyberturvallisuutta ja kriisinsietokykyä. Nämä toimenpiteet koskevat lähinnä normaaliolojen tuotantohäiriöitä, ja niihin voi tietyissä tapauksissa kuulua erityisiä elinkeinon harjoittamista koskevia määräyksiä. Sääntelyssä ei kuitenkaan ole kyse uuden oikeudenalan luomisesta, vaan se kuuluu maakunnan hallituksen arvion mukaan pääasiassa Ahvenanmaan nykyiseen itsehallintolain mukaiseen lainsäädäntövaltaan. Tämä koskee erityisesti yleistä järjestystä ja turvallisuutta, normaaliolojen valmiutta, maakunnan julkista hallintoa sekä yleistä elinkeino-oikeutta.

Esityksestä käy ilmi, että direktiivit on pantava täytäntöön kansallisesti, ja että ne antavat tietyille viranomaisille valvontavastuuta ja muita erityistehtäviä. Nämä viranomaiset saavat yksityiskohtaisia tehtäviä ja velvollisuuksia, joihin kuuluu myös ilmoitus- ja tiedonantovelvollisuuksia sekä valvontaa ja täytäntöönpanon valvontaa koskevia toimivaltuuksia. Niiden odotetaan tekevän yhteistyötä asiaankuuluvien toimijoiden kanssa sekä kansallisesti että kansainvälisesti ja tukevan toiminnanharjoittajia direktiivien vaatimusten täyttämässä.

Maakunnan hallitus toteaa, että valtakunnan ja Ahvenanmaan viranomaisten välisessä direktiivien soveltamista koskevassa yhteistyössä on noudatettava itsehallintolakia, erityisesti sen 59 b §:ä, jossa säädetään vastuun jakautumisesta asioissa, joissa toimivalta on jaettu valtakunnan ja maakunnan välillä.

Itsehallintolain 59 b §:n 2 momentin mukaan toimenpiteestä päättää valtakunnan viranomainen yhteistyössä maakunnan viranomaisten kanssa, jos unionin oikeus sallii vain kansalliset toimenpiteet. Tämä tarkoittaa sitä, että lakiehdotukseen ei sisälly säännöksiä, jotka velvoittaisivat maakunnan hallituksen itsenäisesti laatimaan kansallisia strategioita, kansallisia riskiarvioita tai luetteloita kriittisiksi toimijoiksi määritetyistä

toiminnanharjoittajista. Sen sijaan maakunnan hallituksen tulee aktiivisesti tukea näitä prosesseja yhteistyössä valtakunnan viranomaisten kanssa ja vahvistettujen menettelyjen mukaisesti.

Lisäksi 59 b §:n 3 momentin mukaan valtakunta nimeää kansallisen hallintoviranomaisen, mikäli unionin oikeus sitä vaatii. Sen takia lakiehdotuksella ei säädetä maakunnan roolista esimerkiksi kansallisen yhteyspisteen, kansallisten kyberkriisinhallintaviranomaisten välisen koordinaattorin tai tietoturvaloukkauksiin reagoivan yksikön nimeämisessä. Sen sijaan valtakunta vastaa näistä tehtävistä ja kummastakin direktiivistä johtuvista erityistehtävistä.

Itsehallintolain 59 b §:n 4 momentin mukaan maakunnan hallituksella on kuitenkin oikeus ottaa suoraan yhteyttä Euroopan komissioon sellaisissa maakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluvissa asioissa, jotka koskevat EU-päätösten toimeenpanoa Ahvenanmaalla. Näissä tapauksissa valtioneuvostolle on ilmoitettava asiasta siten kuin maakunnan hallitus ja valtioneuvosto ovat yhdessä sopineet. Sen takia lakiehdotuksessa on säännöksiä, joilla varmistetaan, että maakunnan hallitus voi täyttää tämän velvoitteen, edellyttäen, että suora yhteydenpito ei tapahdu muun direktiivissä tarkoitetun erityisesti nimetyn viranomaisen kautta.

Tässä todettakoon, että maakunnan hallitus on luonut vakiintuneet ja pitkäaikaiset käytännöt suorasta yhteistyöstä EU:n instituutioiden, elinten ja toimistojen kanssa sekä unionin yhteistyöryhmiin ja verkostoihin osallistumisesta. Tätä yhteistyötä tehdään monilla maakunnan lainsäädäntövaltaan ja hallintotoimivaltaan kuuluvilla oikeudenaloilla, ja se on välttämätön edellytys sille, että Ahvenanmaa kykenee täyttämään unionin oikeuden mukaiset velvoitteensa.

Maakunnan hallitus arvioi, että tämä vakiintunut käytäntö vastaa itsehallintolain periaatteita ja turvaa sen, että Ahvenanmaa voi toimia tehokkaasti lainsäädäntövaltansa ja hallintotoimivaltansa puitteissa samalla kun se ylläpitää yhteistyötä valtakunnan viranomaisten kanssa niissä tapauksissa, joissa unionin oikeus vaatii kansallista koordinoitua.

Niiltä osin kuin strategioita ja riskinarviointeja laaditaan kansallisella tasolla, yhteinen kansallinen yhteyspiste nimetään ja viranomaiset veloitetaan tekemään yhteistyötä ja raporttoimaan, maakunnan hallitus korostaa kielikysymyksen merkitystä. Valtakunnan viranomaisten ja Ahvenanmaan viranomaisten välisen yhteistyön ja tietojenvaihdon on Ahvenanmaan itsehallintolain 38 §:n mukaan tapahduttava ruotsiksi, ja Ahvenanmaan itsehallintolain 43 §:n 2 momentin mukaan valtioneuvoston on huolehdittava siitä, että Ahvenanmaalla voimassa olevat säännökset ja määräykset ovat saatavilla ruotsiksi.

Sisäministeri

Ingrid Zetterman

Lakimies

Camilla Hägglund-Palmqvist

Hänvisning

HE205/2024 vp

Riksdagens social- och hälsovårdsutskott

[StV@eduskunta.fi](mailto:StV@eduskunta.fi)

Kontaktperson

Camilla Hägglund-Palmqvist

Ärende

**Yttrande om RP205/2024 rd Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om skydd av samhällets kritiska infrastruktur och om stärkande av samhällets motståndskraft och till vissa andra lagar****Bakgrund**

Riksdagens social- och hälsovårdsutskott har den 14 februari 2025 begärt ett skriftligt sakkunnigyttande om Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om skydd av samhällets kritiska infrastruktur och om stärkande av samhällets motståndskraft och till vissa andra lagar. Utlåtandet ska sändas till förvaltningsutskottet senast den 24 februari 2025.

Propositionen syftar till att implementera Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2022/2557 om kritiska entiteters motståndskraft och upphäva rådets direktiv 2008/114/EG, även kallat CER-direktivet (Critical Entities Resilience Directive). Dessutom föreslås att hamnoperatörer för utrikesfart ska åläggas att säkerställa integriteten och tillförlitligheten hos vissa personalgrupper genom säkerhetsutredningar.

I propositionen föreslås införandet av en lag för att skydda samhällets kritiska infrastruktur och stärka dess motståndskraft. Samtidigt föreslås ändringar i flera lagar, inklusive säkerhetsutredningslagen, straffregisterlagen, lagen om lagring och utlämnande av straffregisteruppgifter mellan Finland och andra EU-medlemsstater, lagen om sjöfartsskydd på vissa fartyg och i hamnar, lagen om tillämpning av bestämmelser om utlämning för brott och utbyte av straffregisteruppgifter enligt handels- och samarbetsavtalet mellan EU och Förenade kungariket samt lagen om verkställighet av böter.

Syftet med CER-direktivet är att stärka robustheten hos samhällsviktiga och ömsesidigt beroende tjänster samt att trygga samhällets ekonomiska funktioner. Enligt förslaget ska direktivet införas genom en allmän lag som innehåller bestämmelser om en nationell strategi för kritisk infrastruktur, en övergripande riskbedömning samt riktlinjer för styrning

och samordning av arbetet. Lagen föreslår även ett enhetligt ramverk för att identifiera kritiska aktörer och stärka deras motståndskraft mot olika typer av hot.

Propositionen innebär också att hamninnehavare i utrikesfart ska åläggas att genomföra säkerhetsutredningar av vissa arbetstagare för att säkerställa deras tillförlitlighet och oförvitlighet.

CER-direktivet tilldelar nya uppgifter till det samordnande ministeriet, sektorspecifika ministerier och berörda myndigheter. Det inkluderar ansvar för att identifiera kritiska aktörer samt utöva tillsyn över dessa. De kritiska aktörernas centrala skyldigheter omfattar riskbedömning, utarbetande av motståndskraftsplaner, säkerställande av beredskap samt hantering av incidenter.

Genom propositionen förbättras statens insyn i beredskapen hos samhällsviktiga aktörer.

### **Behörighetsfördelning**

Landskapet har lagstiftningsbehörighet rörande landskapsregeringen och denna underlydande myndigheter enligt 18 § 1 punkten i självstyrelselagen (FFS1991/1144) för Åland samt kommunernas förvaltning och kommunernas tjänsteinnehavare enligt 18 § 4 punkten självstyrelselagen. Landskapet har dessutom lagstiftningsbehörighet rörande delar av de områden som är centrala då det gäller samhällets kritiska infrastruktur såsom hälso- och sjukvård, el-, vatten-, livsmedels- och bränsleförsörjning, kemikalier samt trafik, vägar och sjötransporter inom Åland (18 § 12, 21 och 22 punkterna i självstyrelselagen). Utöver detta hör även dataskydd och behandling av personuppgifter till landskapets behörighet inom de områden där landskapet har lagstiftningsbehörighet.

Riket har enligt 27 § 3, 8, 13, 14, 19 samt 40 punkterna i självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet rörande statsmyndigheternas organisation och verksamhet, bolag och andra privaträttsliga sammanslutningar, handelssjöfart, luftfart, standardisering samt televäsendet.

Liksom landskapet inte kan påföra riksmyndigheter uppgifter kan inte heller riket påföra självstyrelsemyndigheterna uppgifter.

### **Landskapsregeringens utlåtande**

Under landskapsregeringens arbete med implementering av NIS 2 direktivet har klargjorts att också CER-direktivet innebär krav på lagstiftningsåtgärder inom åländsk lagstiftningsbehörighet. Direktiven hänger samman så att CER- direktivet behandlar allt kontinuitetsarbete för samhällsviktiga verksamheter medan NIS2 inriktar sig mot de IT-miljöer som dessa verksamheter är beroende av. En del av den lagstiftning som ingår i utkastet till proposition faller inom rikets lagstiftningsbehörighet, dvs. till den delen tillämpas rikslagstiftningen också på Åland. Andra delar av den lagstiftning som ingår i utkastet till proposition bedömer landskapsregeringen dock att hör till landskapets lagstiftningsbehörighet.

Landskapsregeringens lagförslag 13 2024/2025 gällande Landskapslag om cybersäkerhet och motståndskraft har överlämnats till Ålands lagting den 19:e december 2024. I samband med den lagstiftningskontroll som sker av landskapslagar när de har antagits av Ålands lagting kommer behörighetsfördelningen mellan riket och landskapet i fråga om dessa direktiv att klargöras.

I lagförslaget föreslås att NIS 2 och CER direktiven genomförs på Åland på miniminivån, genom en allmän och gemensam lag. Detta för att utnyttja de synergieffekter som skapas av direktivens överlappande tillämpningsområden.

I lagförslaget konstateras att direktiven huvudsakligen syftar till att stärka den allmänna beredskapen genom att införa krav på säkerhetshöjande åtgärder inom cybersäkerhet och motståndskraft för såväl den offentliga förvaltningen som enskilda verksamhetsutövare. Dessa åtgärder är främst avsedda att hantera produktionsstörningar under normala förhållanden och kan i vissa fall innebära särskilda villkor för utövandet av näringsrätt. Regleringen innebär dock inte skapandet av ett nytt rättsområde, utan faller enligt landskapsregeringens bedömning i huvudsak inom Ålands befintliga lagstiftningsbehörighet enligt självstyrelselagen. Detta gäller särskilt rättsområdena allmän ordning och säkerhet, beredskap under normalförhållanden, landskapets offentliga förvaltning samt allmän näringsrätt.

Av propositionen framgår att direktiven kräver ett nationellt genomförande och tilldelar särskilda myndigheter ansvar för tillsyn och andra specifika roller. Dessa myndigheter får detaljerade uppgifter och skyldigheter, inklusive underrättelse- och informationsskyldigheter samt befogenheter för tillsyn och efterlevnadskontroller. De förväntas samarbeta både nationellt och internationellt med relevanta aktörer och stödjande verksamhetsutövare i att uppfylla direktivens krav

Landskapsregeringen konstaterar att samarbetet mellan rikets och Ålands myndigheter vid tillämpningen av direktiven ska utformas i enlighet med självstyrelselagen, särskilt 59b §, som reglerar ansvarsfördelningen i ärenden där behörigheten är delad mellan riket och landskapet.

Enligt 59b § 2 mom. i självstyrelselagen ska rikets myndigheter, i samråd med landskapets myndigheter, vidta åtgärder i förvaltningsärenden där unionsrätten endast tillåter nationella åtgärder. Detta innebär att lagförslaget inte innehåller bestämmelser som ålägger landskapsregeringen att självständigt ta fram nationella strategier, nationella riskbedömningar eller upprätta förteckningar över identifierade verksamhetsutövare. Däremot ska landskapsregeringen aktivt bidra till dessa processer i samråd med rikets myndigheter och enligt fastställda förfaranden.

Vidare föreskrivs i 59b § 3 mom. att riket ska utse en nationell förvaltningsmyndighet när unionsrätten kräver detta. Därför reglerar lagförslaget inte landskapets roll i att utse exempelvis en nationell kontaktpunkt, en samordnande cyberkrishanteringsmyndighet eller en enhet för hantering av cybersäkerhetsincidenter. I stället ansvarar riket för dessa uppgifter, inklusive de särskilda uppdrag som följer av respektive direktiv.

Enligt 59b § 4 mom. har landskapsregeringen dock rätt att direkt kontakta Europeiska kommissionen i ärenden som faller under landskapets behörighet och som rör verkställigheten av EU-beslut inom Åland. I sådana fall ska statsrådet informeras, enligt de rutiner som landskapsregeringen och statsrådet gemensamt kommer överens om. Lagförslaget innehåller därför bestämmelser som säkerställer att landskapsregeringen kan fullgöra denna skyldighet, förutsatt att direktkontakt inte sker genom annan särskilt utsedd myndighet enligt direktiven.

Det är värt att notera att landskapsregeringen har etablerat en långvarig praxis av direkt samarbete med EU:s institutioner, organ och byråer, samt deltagande i unionens samarbetsgrupper och nätverk. Detta samarbete sker inom flera rättsområden som omfattas av landskapets lagstiftnings- och förvaltningsbehörighet och är en nödvändig förutsättning för att Åland ska kunna fullgöra sina förpliktelser enligt unionsrätten.

Landskapsregeringen bedömer att denna etablerade praxis är förenlig med självstyrelselagens principer och säkerställer att Åland kan agera effektivt inom ramen för sin lagstiftnings- och förvaltningskompetens, samtidigt som samarbetet med rikets myndigheter upprätthålls i de fall där unionsrätten kräver nationell samordning.

Till den del strategier och riskbedömningar utarbetas på nationell nivå, gemensam nationell kontaktpunkt utses och myndigheter åläggs samarbeta och rapportera poängterar landskapsregering språkfrågan. Samarbete och informationsutbyte mellan riksmyndigheter och åländska myndigheter ska enligt 38 § självstyrelselagen för Åland ske på svenska samt enligt 43 § 2 mom. självstyrelselagen för Åland ska statsrådet se till att bestämmelser och föreskrifter som gäller på Åland finns tillgängliga på svenska.

Civilminister

Ingrid Zetterman

Jurist

Camilla Hägglund-Palmqvist